Բ. ՇՐՋԱՆ 1874 ՕԳՈՍՏՈՍ 17 ՇԱԲԱԹ Ն. Տ. ՕԳՈՍՏՈՍ 29 ԹԻՒ 87

ԱՍԻԱՆ ամէն օր կը հրատարակուի բաց ի կիւրակէ և տօն օրերէ։

Լրագրոյս գրասենեակն է Կ. Պօլիս, Սուլթան Համամ Խասա Էֆէնտի խան միջնայարկ Թիւ 11։

Բաժանորդագինը կանխիկ չը վճարուած թերթ չը ղրկուիր գաւառները։

Ծանուցման տողը 2 ղրշ։

ԱՍԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ
Կ. Պօլսոյ համար
Տրկն. (300 թիւ) 30 ղշ։
Երկմս. (150 թիւ) 15 »
Գաւառաց համար
Տրկն. (300 թիւ) 6 մճտ.
Վցմս. (150 թիւ) 3 »
Եռմս. (75 թիւ) 1 1/2 »
փոստային ծախքը մեր վրայ է։

ՁԱՅՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

10 ՓՐ ԼՐԱԳԻՐ 10 ՓՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԱԶԳ

Յուլիս 29 երկուշաբթի երեկոյին ուշ ատեն Էքսէրճեան Միքայէլ էֆէնտիին տպարանը Բ. Դրան հրամանաւ գոցուած և կնքուած լինելով, մեր լրագրական բոլոր գործերն ալ հոն մնացին։

Տպարանը ասկէ երկու տարիէ չափ յառաջ տպուած մէկ երկու տետրակներու պատճառաւ գոցուած լինելով, տետրակներ՝ որք արդէն ժամանակին բացէ ի բաց շրջաբերութեան ելած և ծախուած էին, կ'ակնկալէինք որ մի քանի օրէն թոյլտուութիւն լինի տպարանին բացուելուն, ինչպէս կը յուսադրէին, և մեք ալ վերստին հոն շարունակեմք։

Տեսանք վերջապէս թէ այդ յոյսը ի զուր է։ Սակայն տպագրական այն դիւրութիւնները զորս տուած էր մեզ Էքսէրճեան էֆէնտին և որոց շնորհիւ կարող էինք 10 փրնոց գինով մի թերթ հրատարակել, չը կրնալով ուրիշ տպարանի մէջ վայելել, ստիպուած տեսանք զմեզ կամ թերթին գինը 20 փարի հանելու կամ ուղղակի մեր տնօրէնութեան տակ մի մասնաւոր տպարան ունենալու։

Սոյն առաջինը դժպատեհ երեւցաւ մեզ. զի թէպէտ նիւթապէս թերեւս շահաւոր կը լինէր մեզ համար, սակայն թերթին շրջաբերութիւնը նուազելով, բարոյապէս վնասաւոր պիտի լինէր։ Մեք՝ ժողովրդի զաւակ՝ ընթերցանութեան ճաշակը և ուսումը ժողովրդական անել նպատակ ունենալով մեզ, և մեր գրիչն ու անձը ժողովրդեան այն հասարակ կոչուած ու ցածոգի գըրիչներէ նախատուած ժողովրդեան նըւիրած լինելով, կը դժկամակէինք թողուլ 10 փր. թերթ ծախելու սովորոյթը որ ամենէն աղքատիկ գործաւորին անգամ դիւրութիւն կ'ընծայէր օրական լրագիր առնել կարդալու և ազգային, քաղաքական և այլն լուրեր իմանալու։

Հարուստներն ու հարստահարիչները ամէնէն պատնէշներ կը կանգնեն և նոցա ետևն կը պատսպարեն զինքեանս. իսկ խեղճ ժողովուրդը բաց հրապարակի վրայ մնացած սիրապետներու և խաբեբայներու ոտից կոխան է դարձեր անխնայ, զո՛հ է եղեր քաղաքական և կրօնական տզրուկներու։ Ահա այդ խեղճ ու անօգնական ժողովուրդին համար պէտք է խօսիլ ու գրել. դորա իրաւունքին պաշտպանութեան նուիրած եմք և մեք մեր գրիչը, այդ ժողովուրդին՝ որ ընդհանրապէս աղքատիկ գործաւորներէ կը բաղկանայ։ Դոցա հետ է գլխաւորապէս որ կուզեմք խօսիլ ամեն օր մեր թերթով որոց, ինչպէս յայտնի է, մեծ մասին համար դժուար է օրական 10 և 20 փարի տարբերութիւնը։

Մինչ այսպէս մտայոյզ կ'աշխատէինք նախնի ընթացքով թերթերնիս 10 փարի ծախելու միջոցներ գտնել, տպագրիչ Յովհաննէս էֆէնտի Միւհէնտիսեան և տպագրիչ ու տպագրական տառերու ձուլիչ Եղիա էֆէնտի Տնտեսեան ըստ մասին դիւրութիւններ ընծայեցին մեզ որով կարող եղանք այս օրէն սկսիլ վերստին հրատարակել թերթերնիս իւր 10 փր. գինով, առանց այլ ևս Էքսէրճեան տպարանին բացուելուն սպասելու։

Այս մասին հրապարակաւ շնորհակալութիւննիս կը յայտնեմք յիշեալ Մեծ. էֆէնտիներուն և կը յուսամք որ կարող ազգայինք ալ ընթերցասիրութիւնը ժողովուրդին ամենէն աղքատիկ խաւերուն մէջ իսկ տարածելու և արդիւնաւորելու համար օժանդակութիւննին չեն զլանար, իւրեանց բաժանորդագրութեամբ Ասիան առաւել ևս քաջալերելով։

Լրագրոյս գրասենեակն է այժմ Կ. Պօլիս Պահճէ գաբուին մօտ Սուլթան Համամ փողոցը Խասա Էֆէնտի խան, միջնայարկ Թիւ 11։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՏԽՈՒՐ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երեք շաբաթ է հետէ որ ժողովուրդին հետ խօսիլէ դադրած եմք, մի քանի նշանաւոր անցքեր տեղի ունեցան որոց վրայէն չեմք ուզեր այժմ լռութեամբ անցնիլ։

Սոյն մին է Ամբրոսիոս իսկէնտէրեանին, զոր կ'ամաչեմք վարդապետ անուանել, իլամին խնդիրը։

Ազգ. վարչութիւնը Պաշտօնական ծանուցմամբ հրատարակեց թէ Ասիոյ 80 թիւին մէջ հրատարակեալ իլամին նկատմամբ գիր գրած է Ոստիկանութեան Դուռը և իր ընդունած պատասխանը պիտի յայտարարէ հասարակութեան։

Լրագիրք ոմանք՝ յորս կը դըտնուի նաև խ—ղ—ղ—էր փունջը, հրատարակեցին թէ Ոստիկանութեան Դուռէն բուն իլամին օրինակը Պատրիարքարան ղրկուեր է որով Ամբրոսիոս բոլորովին անպարտ ելած է եղեր։

Մեր հրատարակած վճռագիրը արդէն Ոստիկանութեան Դուռէն առնըւած լինելով, չէր կրնար կեղծ կամ սըխալ լինել. անկարելի է նաև որ հակառակն լինի նոյն ատենէն Պատրիարքարան ղրկուած վճռագիրն։ Ուստի մեծ զարմանք պատճառեց մեզ մի քանի լրագիրներու Ամբրոսիոսին համար արած յայտարարութիւնը թէ բոլորովին անմեղ ելած է։ Մեր առած ստոյգ տեղեկութիւններուն համեմատ՝ Ոստիկանութեան Դուռէն Պատրիարքարան ղրկուած իլամին օրինակը ճիշդ մեր հրատարակածը կը հաստատէ, այսինքն Ամբրոսիոսին նկատմամբ մի քանի դայթակղական պարագաներ յիշատակելով, գործողութեան կատարումը ըստ օրինի ապացուցուած չըլլալը կը ծանուցանէ ։

Մեք սա միայն կը հարցունեմք վարչութեան թէ ինչո՞ւ իր ստացած իլամին օրինակը հրատարակութեան չը տար, ինչպէս որ խոստացաւ ։ Եթէ Ամբրոսիոսին նպաստաւոր լինէր, մի վայրկեան իսկ չէր յապաղեր հրատարակութեան տալու․ իսկ հիմա՝ կը տատանի առայդ ։ Կրօնական ժողովն ի՞նչ ջուրի վրայ է․ նա՛ ի՞նչ կ'ընէ․ ինչո՞ւ լուռ կը կենայ․ եթէ Ամբրոսիոս անմեղ է, ինչո՞ւ անտարբեր կը կենայ իւր պաշտօնակցին պատիւը պաշտպանելու․ եթէ մեղապարտ է, ինչո՞ւ իւր դայթակղութիւն պատճառող ձեռնը չը կարէր մէկդի նետէր ։ Կրօն․ ժողովը որ Առաքելական Սահմանադրութիւնք անունով կանոններ ելեր կը քարոզէ ժողովուրդին, ինքը կը մոռնա՞յ միթէ այդ մասին Աւետարանին տուած հրահանգը ։ Սակայն ի՞նչ կրնանք յուսալ մի այնպիսի կրօն․ ժողովէ որ ելաւ հրատարակեց թէ մի քահանայ որչափ անարգ և անպիտան ալ լինի, զնա անարգողը զԱստուած անարգած կը լինի։ Ի՞նչ սոսկալի խօսք որ մի այսպիսի լուսաւոր ժամանակի մէջ Հայ ազգին կրօն․ ժողովին ստորագրութեամբը հրատարակուեցաւ ։ Հռովմ արդարացաւ մեր կրօն․ ժողովին քով․ զի նա Պապը միայն Աստուած հրատարակեց, իսկ մեր կրօն․ ժողովը բոլոր քահանաներն ալ Աստուած բրաւ ։

Ալ ի՞նչ պէտք է սպասէ Ազգը այսպիսի կրօն․ ժողովէ մը որ Էջմիածնի շուքը հանդչելով քնացած Հռովմ՝ կ'երազէ և իւր այդ երազին մէջ նոյն իսկ զՀռովմ ալ գերազանցելու ճիգեր կը թափէ ։

Ահաւասիկ վանայ բռնաւոր Պօղոսն ալ եկաւ և Պատրիարքարանը կը բազմի այժմ․ այն մարդը՝ որուն վրայով դայթակղական հրատարակութեամբք լեցած է հրապարակը և որուն վրայէն վարդապետ անունը սրբած հանած է Ազգային մամուլն ու հասարակութեան ողջամիտ մասը ասկէ տասներեք տարի չափ յառաջ ։ Կրօն․ ժողովը դմա համար ի՞նչ պիտի անէ, տեսնեմք ։ Սակայն նորա անելիքը դիւրին է նաև կանխաւ դուշակել․ ո՞ր վարդապետը չարիք մը գործած և կրօն․ ժողովը դատապարտած է զնա ։ Քանի որ այսպիսի կրօն․ ժողով մ'ունինք, չարագործներուն աչքը լո՛յս, թող ըլլան վարդապետ լինին և այնուհետև ուզածնին անեն, վստահ լինելով որ ոչ թէ միայն չեն պատժուիր բնաւ, այլ մինչև իսկ կրօն․ ժողովոյ ալ անդամ կը լինին, եթէ փափազեանի կուսակցութեանը յարին։

Ա՛հ, կրօն․ ժողով, ի՛նչ քստմնելի առարկաներ նիւթ կ'ընես դու այսօր իմ գրչիս․ Դու՝ որոյ պաշտօնն եղած է կարծես ոչ թէ կրօնը պաշտպանել այլ կղերականաց ե‒‒ջը (1)․ Դու՝ որ ամենևին հոգ չըրիր անպատուութեամբ ամբաստանեալ եկեղեցական մը քեզի պաշտօնակից ընդունելու ։ Գիտե՞ք թէ ժողովուրդը ինչեր կը խորհի Ձեզ նկատմամբ, այդպիսի վարդապետները պաշտպանելնուդ համար․ կրնաք ինքնին ալ մակաբերել, եթէ քիչ մը խորհելու լինիք ։ Այլ սակայն այս կացութիւնը ա՛լ անտանելի եղած է․ մարդ՝ որ կրօնը կը յարգէ և պատւոյ զգացում կը կրէ իւր սրտին մէջ, չը կրնար անտարբեր կենալ այս դայթակղական տեսարանին առաջը ։ Ուստի այժմէն կը յայտնենք կրօն․ ժողովին որ եթէ այս ընթացքը շարունակուի, քիչ ժամանակէն մի մեծ յեղափոխութիւն պիտի ընէ մեր եկեղեցին մէջ․ զի ազգն առ հասարակ դայթակղած է կղերականաց ընթացքէն ։ Ժողովուրդը մինչև ցարդ կը յուսար որ կրօնականները իրենք զիրենք կը բարեկարգեն, իւրեանց պաշտօնակիցներուն զեղծումները իւրեանք բառնալու կ'աշխատին, սակայն ա՛լ համոզուած է որ այդ յոյսը ցնորք է եղեր ։ Այո՛, ոչ թէ միայն ցնորք, այլ և յիմարութիւն է բարեկարգութիւն յուսալ այնպիսի կրօնական ժողովէ մը որ Հայաստանի անձնուէր եկեղեցականները կը հարուածէ, կը հալածէ, իսկ վանայ Պօղոսի պէս մարդը տակաւին վարդապետ կը ճանչէ, Ամբրոսիոսի պէս մարդը՝ այսչափ դայթակղական խօսքեր իւր վրայ լինելէն վերջը, տակաւին իւրեանց հաւասար մէկը կը համարի և կրօն․ ժողովոյ մէջ աթոռ կը շնորհէ նմա․․․․․ ։

Մեք՝ իբրև հարազատ և պատւոյ զգացումի տէր մի անդամ Հայաստանեայց Ս․ Եկեղեցւոյ, կը խնդրեմք խոնարհաբար կրօն․ ժողովէն որ դայթակղութիւնը ժողովուրդին մէջէն դէթ մի մասով բառնալու համար՝ Ամբրոսիոսին նկատմամբ Ոստիկանութեան Դուռէն առ Պատրիարքարանն եկած ի‒‒ին օրինակը (որոյ մէջ Ամբրոսիոսին աննպաստ պարագաներ յիշուած են) անկողմնակալ կերպով հրատարակէ․ իսկ եթէ կրօն․ ժողովը ինքը չ'ուզէ այդ գիրը հրատարակել և իւր լռութեամբը թողու որ ժողովուրդին դայթակղութիւնը մինչև իսկ իւր վրայ տարածի, բնա այժմէն կը յայտարարենք որ այն ատեն մեք ալ մի այնպիսի գրութիւն հրապարակ պիտի հանենք որով կղերականութեան բոլոր գաղտնիքները դուրս պիտի թափին ։ Դորա պատճառաւ յառաջ գալիք մեծ դայթակղութեան մեղքն ալ հիմակէն կրօն․ ժողովին վրայ կը թողունք ։

Կրօն․ ժողովը այս տողերը թող լաւ մտադրութեամբ կարդայ․ չը կարծէ թէ մի թռչող երևակայութեան կամ մի վայրկենական կիրքի ծնունդ են դոքա․ ո՛չ, ո՛չ․ հանդարտ միտքով և ամենայն խոհեմութեամբ գրած եմք այս տողերը։ Թո՛ղ վստահ լինի կրօն․ ժողովը որ այժմ իբրև խմբագիր այս տողերը կը գրեմք, բայց երբ իւր զանցառութիւնը հարկ դնէ մեր վրայ, այն ատեն մի ուրիշ ոճով պիտի գրեմք, այնատեն և մեք իբրև մի զգայուն Հայ անհատ պիտի գործադրեմք մեր այս ասածը․ ․ ․

Այս միջոցիս նշանաւոր եղած են նաև Խրիմեան Հայրիկի արած հրատարակութիւնները Գլակայ վանուց վանահայրութենէն ապօրինաւոր կերպով հրաժարիլն և իւր հաշւոյ խնդիրին վրայ ։

Ընթերցող հասարակութիւնը առմենուրեք իւր ցաւը կը յայտնէ այդպիսի մի պատկառելի և բազմավաստակ եպիսկոպոսի դէմ եղած հալածանաց և զրպարտութեանց դէմ ։ Նոքա՝ որք կոկորդնին պատռելու չափ աղաղակ կը բառնային հրապարակին վրայ թէ Խրիմեան Սրբազան ազգին 150—200 հազարի չափ ստակը կերած է, թող ամօթահար չիկնին այս հրատարակութեանց առաջը, եթէ ամչնալու երես ունին ։ Այդ հաշուական դրութիւնները մեք ալ պիտի հրատարակեմք երեքշաբթիէն սկսեալ ։

Արդարև մարդ չը կրնար իւր ցաւը ծածկել, երբ կը տեսնէ որ Ազգին մէջ ազատամիտ, ուսումնական, անձնուէր և բազմավաստակ կղերականներ խիստ հազուագիւտ են, և այդ հազուագիւտ անձինքն ալ անտանելի յարձակմանց և հալածանաց ենթակայ կը լինին ։ Ո՞ր կղերական կը համարձակի այսուհետև ազատական և ժողովրդական լինել, երբ իւր աչքին առաջը կը տեսնէ այդ պատճառաւ Խրիմեան Սրբազանի կրած հարուածները և ժողովուրդն ալ տգիտութեամբ այդ դատապարտութեան գործիք լինելը ։

Սակայն, Հայրի՛կ, պէտք չէ դուք յուսահատիք և վհատ ոգւով ձեռնթափ լինիք Ազգին համար աշխատելէ ։ Գիտեմք, ժողովուրդին տգիտութիւնը, կղերականաց նախանձը և պաշտօնի ու փառքի հետամուտ մի քանի աշխարհականաց շահամոլութիւնը՝ ձեռք ձեռքի տուած խիստ աղէխարշ դերեր խաղացին Ձեր դիմաց, սակայն յիշեցէ՛ք, որ ժողովուրդին տգիտութիւնը վհատելով չը չքանար, այլ պատերազմելով նմա ընդդէմ․ Ձեր կեանքն համակ պատերազմ մ'է արդէն տգիտութեան դէմ․ իսկ կղերականաց նախանձն ու աշխարհականաց շահամոլութիւնը նոր բաներ չ'են արդէն մեր ազգին մէջ և ոչ ալ Ձեր Սրբազնութեան օրովը երևան եկած ։

---

(1) Վանայ Պօղոսը անցեալ օր Պատրիարքարանի մէջ մի քանի մարդոց ներկայութեամբ այս բառը գործածելով կ'ասէ որ «Եթէ մենք թ‒հ‒ այսպէս իրար չը բռնելու ըլլանք, մեր ե‒‒ջը շուտով դ‒ն‒ն‒չ պիտի ըլլայ ։ »

Այդ կղերականները չէի՞ն որ Խորենացի պէս անման եկեղեցական մը մինչև կենացը վերջը հալածեցին և մեռնելէն ետքն ալ իւրեանց կատաղութիւնը չը հագենալով, ոսկորները գերեզմանէն դուրս թափեցին։ Խեղճ Խորենացին յուսահատութենէն վեղարը մէկդի նետեց, և ջաղացպանի մը քով մտնելով սպասաւորութիւն ալ ըրաւ, մինչ իւր աշակերտ Գիւտ կաթողիկոսական աթոռը կը բարձրանար․․․։

Տարօնի վանքին միաբանները չէի՞ն որ Վահան Մամիկոնեան ազգասէր իշխանը խաբելով, իւրեանց գործիք ալ ըրին և այդ վանքին բարեկարգիչ եկեղեցականը գիշերոյն ոտքը բռնել փախուցին։ Տակաւին ո՞ր մէկն յիշեմք։

Երբ այս ընթացքը գրեթէ մի սովորութիւն դարձած կը տեսնեմք, զարմանալու չէ ուրեմն որ մեր կրօն․ ժողովն ալ (որոյ մէջ կը գտնուին Պատրիարքցիները) Պատրիարքը տապալել ուզող կուսակցութեան կը յարի մինչ և՛ ըստ այնմ կը գործէ։ Մեծ մարդոց փառքն է հալածանքը․ քանի Ձեր հակառակորդներ կատաղաբար հալածեն զՁեզ, Դուք այնչափ աւելի փառաց ի փառս կը բարձրանաք․․․։

Դժբա՜ղդ վիճակ։ Աչքերնիս որ կողմ ալ դարձնենք, տխուր խորհրդածութիւններ կը պաշարեն մեր միտքը։

ՆՈՐ ԴԱՒ ՄԸ

Մոտախոս Թերթին խմբագրապետը երեսփոխանութենէ պահ մը հրաժարական տուեր է, զոհ անուանելով իւր հրաժարը։

Այս առթիւ Մոտախոս և Խայտառակ երկու Թերթերուն մէջ իրարու երբև պատասխան գրուածները կը յայտնեն թէ դա՛ւ մ՚է այդ հրաժարը։ Օդուէն՝ Խօճասարեան՝ Ցայտարարութեամբ իւրեան դէմ եղած ամբաստանութիւնները չը կրնալով հերքել Ոստիկանութեան ատեանին առաջը, այդպէս հնար մը մտածեր է, որպէս զի Ընդհ․ Ժողովին մէջ իւր կուսակիցները աշխատին այդ հրաժարը չ՚ընդունիլ տալու և զինքը Ընդհ․ ժողովին քըւէովը արդարացունելու։

Շատ ուշ մնացած է այդ դաւը, զի արդէն Երեսփոխանութիւնը իւր քուէին արժանիքը կորուսած է, քանի որ փախցնեան պէս մէկը ատենադպիր և Ամիրալեան ալ կրօն․ ժողովոյ անդամ ընտրած է։

Բալուի Առաջնորդական Տեղապահ Տէր․ Սարգիս վարդապետ անցեալ շաբաթ օր ոստիկանաց հսկողութեամբ մայրաքաղաքս հասաւ և Ոստիկանութեան Դուռէն ալ Պատրիարքարան կը ղրկուեցաւ Գաւառ․ քննչականի միջոցաւ։

Հետեւեալ Ի․ ԳՐԻՉ ԵՒ ՍՈՒՐԸ, ինչպէս նաև ԻԱ․ը, վաղուց արդէն ղրկըւած էին մեզ, սակայն Թերթերնուս հրատարակութեան ընդհատմանը պատճառաւ մնացին ցարդ․․․․

ԳՐԻՉ ԵՒ ՍՈՒՐ

—

Ի․

ԱՌ Պ․ Մ․ ԹԼՐՔԻԵԱՆ

(24 Յուլիս 1874)

«Թատրոնի»ի մէջ, որոյ խմբագրապետը դուք էք այժմ, Պ․ Գ․ մի նոր յօդուած կը հրատարակէ այսօր։

Չը պիտի կրկնեմ հերքումներս այդ պարոնին մի քանի կարծիքներին դէմ, զորս ինք իսկ «սփեսութիւն» խոստովանեցաւ։ Չը պիտի պատասխանեմ այն Թշնամանքներին որովք նա կը ճըգնի նուաստացունել իմ դատին յըլութիւնը։

«Այլանդակ չէ՞, կ՚ասէ, ձեր քերականութեան հետևելով, ըսել․ նմա համար, նմին համար, սմա համար, այդմ համար, այնը առջև, սորա ետև, դորին ետևը, այդր քովք, այդր դէմը, նորին դիմաց, այնմ հետ ևլն։» Մեր Պ․ քննադատին այս նոր առարկութիւնին միայն պիտի պատասխանեմ, յայտնելով թէ, «Գրական փորձեր»իս քերականութիւնին մէջ դերանուններին վրայ խօսելով, «Բուր դերարարը միէ աւելի ձևունի, ընտրողականութիւն հարկ է» ասած եմ և թէ նախադրութիւնները առանց յօդի կը գործածեմ միշտ․ ուստի կը գրեմ նմա համար սմա համար դմա համար նորա առջև դորա ետև դորա տեղ նորա տեղւոյ նմա հետ որք «անհեղեդ» չեն, զի անհեղեդ չէ ինչ որ ճշմարտութիւն է։ Գալով մեր պարոնին «այդր դէմը»ին, զոր մեք առ դէմ կը Թարգմանեմք, հաւ ալ կը յայտնեմ թէ մեր դժբաղդ քննադատը քերականութիւն չը գիտէ, զի դէմ նախադրութիւնը տրական խընդիր կ՚առնու միշտ։

Մեք այսչափ միայն պիտի խօսեմք, թէ դուք Պ․ Գ․ի յօդուածին տակ մի քանի տողեր յաւելած չը լինէիք։

«Պ․ Չերազ և Պ․ Յարդէն ժամանակէ մը ի վեր ազգային խիստ օգտակար եղող նիւթոյ մը վրայ վիճաբանած միջոցնին՝ նոյն նիւթոյն բոլորովին անվայել լեզու մը գործածելով միջամտած նախան յարձակմունքներին յառաջ վարել կը նկրտին։» Յաւով կարդացի ձեր այս տողերը, ճշմարիտ երբ Պ․ Գ․ի ուղղւէին, անիրաւ երբ ինձ ուղղւէին․ զի դուք, որ մի հրապարակային գրագէտ էք, գիտած էք անշուշտ թէ ինչ դժուար բան կը պատասխանել բարեմիտ քննադատութիւններին․ զի դուք գիտէք թէ պարտաւոր էի պաշտպանել՝ զիս մի այնպիսի քննադատի դէմ որ, իւր երկու անդրանիկ յօդուածներին մէջ,՝ զիս «ազգային յիմարանոց» և «Նէտի — Գուլէի կովերը» կը ղրկէր անթիւ Թըշնամանքներով․ զի դուք կարդացած էիք արդէն վերջին նամակս առ Պ․ Գ․, ուր, դրական խնդիրին վրայ չորս սիւն տողերէ յետոյ, ասած էի․ «Այն նախատինքներին, որովք «Թատրոնի» ի վերջ սիւները կը մրոտէք, չը պիտի պատասխանեմ։

Քաղցր է ինձ յուսալ թէ, այս բացատրութիւնները լսելէ յետոյ, պիտի ճանաչէք յանցաւորը և չը պիտի ներէք որ չարանախանձ հոգիներ իւրեանց Թոյնը Թափեն ձեր Թերթին մէջ, զի հայ ժողովուրդը լոյս կ՚ակնկալէ ազգային մամուլէն։

Հաճեցէք ընդունիլ սրտագին շընորհակալութիւններս այն հրապարակային կեանքին համար ուր և դուք կը Թևակոխէք։

ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Վերջին օրերս մամուլը նախկին մարաջախտ Պազէնին փախստեան խնդիրովը զբաղած է։

Պազէնի փախուստը այն օրէն արդէն նախապատրաստուած բան մ՚էր, երբ նորա մահէն պատիժը քանիամեայ բերդարգելութեան փոխուեցաւ։

Պազէն Սէնթ — Մարկըրիթ կղզին կ՚աքսորուի որուն պահապաններն ու տեսուչը Գոնափարթեան են արդէն․ իւր կինոջ և Վիլէթ գնդապետին Թոյլտուութիւններ կը շնորհուին, յարաբերութիւններ կը հաստատուին և վերջապէս Պազէն երբև Թէ գիշերին մթութիւնը իւրեան օգնական ունենալով, փախուստ կուտայ յատկապէս ղրկուած նաւակով մը և իրեն սպասող նաւը երթալով, իւր կինոջ և Պ․ Ռուլէի հետ Իտալիա կ՚ապաստանի, հանէն ալ կը մեկնի ուրիշ տեղեր։

Ճիշդ այն միջոցները որ Բօշֆօր Նոր — Գալէտոնիայէն փախստական օտար տէրութեանց երկիրներուն մէջ ազատութիւն կը վայելէ, Գոնափարթեանց կողմէն ալ Բօշֆօրի փախստեան փոխարինութիւն մը կը լինի Պազէնին փախուստը։

Սակայն զարմանալին այն է որ Գաղղիացւոց պէս դիւրագրգիռ ժողովուրդ մը այնչափ չը յուզիր, չը բորբոքիր հայրենեաց դաւաճանի մը այսպէս պատիժէ փախչելուն վրայ։ Կ՚երևի թէ Գաղղիոյ արդի կառավարութեան վրայ արդէն կասկածոտ՝ զի Գոնափարթեանները պաշտպանելու հակամէտ է, վասն զի կ՚երևակայէր թէ նորա բերդարգելութեան քանիամեայ միջոցը օր մը փախուստով պիտի կարճնայ․ և այս երևակայութեամբ փարժուած՝ Պազէնի փա-

խուստը յանկարծադէպ և տղմկայոյզ ինչ չ'երևցաւ նմա։

Կառավարութիւնը Թէպէտ Պաղէնի ազգականներէն մի քանին, ինչպէս նաև նորա մտերիմ խորհրդական Վիլէթ գնդապետը ձերբակալած է, սակայն դոքա ի վերին երեսս ցուցուած առժամանակեայ խստութիւններ են որք ժողովուրդին զայրոյթը չը գրգռուելու համար կը կատարուին։

Գաղիոյ Ազգ. Ընդհ. Ժողովն արդէն այնպիսի պարագայներու տակ ընտրուած է որ ժողովուրդին բուն ներկայացուցիչն ըլլալու յատկութիւնը ամբողջովին չ'է կրցած ունենալ և հետևաբար անձեռնհաս նաև կառավարութեան վերջնական ձև մը տալու, մինչ յուզմանց և խռովութեանց ենթակայ կը գտնուի։ Այսպիսի ժողովէ մը ընտրուած արդի կառավարութիւնն ալ հարկաւ իր ծնողին պիտի նմանի։ Բամծնուս ապացոյց է նաև Ներքին և Արտաքին գործոց պաշտօնեայներուն մէջ վերջին օրերս ծագած սաստիկ վէճը։ Սմա համար է որ խելահաս երեսփոխաններ Ազգ. Ժողովոյն լուծումը կ'առաջարկեն ամեն անստուգութեանց առաջն առնելու համար։

———

Սպանիոյ մէջ տակն ի վերայութիւնը տակաւին կը շարունակուի։ Եւրոպական մի քանի տէրութիւններ Սէրրանօ մարաջախտին կառավարութիւնը ընդունեցին. բայց Ռուսիա տակաւին չուզեր ճանչնալ զնա։ Գարլոսեանք իւրեանց յարձակումները կը շարունակեն և վերջին հեռագիրները կ'իմացունեն թէ Բիւյսէրտայի առաջը սաստիկ կռիւ մը կը լինի Հանրապետութեան զօրաց և Քարլոսեանց մէջ։ Քարլոսեանք նոյն մարտին մէջ բաւական վնասուեր են։

———

Գերմանիոյ կայսեր Իտալիա ուղևորութիւնը պաշտօնապէս սուտ հանուած է։

———

Սերվիոյ իշխանը Իտալիոյ թագաւորին այցելութեան համար Թուրին պիտի երթայ սեպտեմբեր 15ին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վերջին փոխառութեան շահաւոր պայմաններով յաջողութեանը համար գլխաւոր պաշտօնեայներ իւրեանց ուրախակցութիւնը յայտնելու գնացեր են Բարձր Մեծ Եպարքոսին։

— Էյիպի Գոյմագամութիւնը վերցնելով, նորա տեղ հազարապետ մը դրուեր է։

— Կայսերական կառավարութիւնը Գաւառաց կուսակալներուն պատուիրեր է խստիւ որ այսուհետև զգուշութիւն անեն, նախնի աւերակաց բեկորներէ մնացած քարեր կամ ուրիշ հնութիւններ շէնքերու շինութեան չը ծառայեցնելու և անկորուստ պահելու համար։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ ՕԳՈՍՏՈՍ 16

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Օսմ. ոսկին 100 ղուրուշի հաշւով

	Դրշ.	Փրդ.
Անգղ. ոսկի	109	12
Գաղղ. ոսկի	87	07
Բօլ	89	05
Պրշլից	51	28
Ջէրմակ մեճիտ տալլր	101	25
Հինդ նոց	104	15
Մէթալիք	105	05
Զլինձ	127	20

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Ընդհ. պարտ.	Արժ. բաց	49 18
	բարձր գին	49 24
	ցած «	49 10
	«կէս օր» գոց	49 10
փոխառութիւն	63ի	328
»	65ի	330
»	69ի	278
»	72ի	80
Քրէտի ձէնէրալ		9—30
Սօսիէթէ ձէնէրալ		7—06
Սօսիէթէ Օթօման		4—15
Կ. Պոլսոյ Պանգային		5
Բումէլիի երկա.	Արժ. հին	114 1/2
» »	» նոր	89
Թրամվէյ «անկորոնի»		335

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՊԷՏՍ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՑ

Ի Գ. ԱՍԼԱՆԵԱՆԷ

Աշխարհի այլ և այլ մասերուն՝ մանաւանդ Եւրոպիոյ մէջ վերջին տարիներս պատահած քաղաքական փոփոխութիւններուն՝ հայերէն նոր աշխարհագրութեան մը պէտքն զգալի ըրած էին։

Այս կարևոր պէտքը լիովին լցուցած է սոյն ընտիր աշխատասիրութիւնը, միանգամայն Թուրքիոյ վրայ ալ ընդարձակագոյն տեղեկութիւն տալով, որ ուրիշ աշխարհագրութեանց մէջ կը պակսէր, և որոյ պէտքն ալ զգալի էր։

Հեղինակը, Գէորգ էֆէնտի Ասլանեան, որ Նիգոմիդիացի Ասլանեան Մեծ. Մանուկ էֆէնտիի որդին է, Փարիզի Էքօլ Սանթրալ ըսուած մեծ վարժարանին մէջ ուսմունքն աւարտելով, քաղաքային երկրաչափ—ճարտարապետի (Ինժէնիէօռ Սիվիլ) վկայագիր ստացած, և Կ. Պոլիս դառնալէն ետև հասարակային շինութեանց պաշտօնատան կողմէ Բումելիի երկաթուղեաց շինութեան հսկելու պաշտօնով Իւսկիւպ գնացած, և այժմ Փիլիսթէնտիլէն 6 ժամ հեռու Բալուկա քաղաքը կը գտնուի նոյն պաշտօնով։

Մեծ. Գէորգ էֆէնտի, իր այս ծանր զբաղմանց մէջ ազգին օգտակար ըլլալու հայրենասիրական պարտականութիւնն ալ չը մոռնալով՝ այս ընտիր աշխարհագրութիւնը շինած է 'ի պէտս ազգային վարժարանաց, և հետևաբար կարևոր պակաս մը լցուցած։

Կը գտնուի Մէրճանը Պաղտասար աղայի գրատունը և այլ գրավաճառաց քով։ Գին 2 1/2 ֆրանք։

———

ՍՏՈՒԵՐՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆՔ

ՔԵՐԹՈՒԱԾՔ

Ի ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԷ ՆԱՐ—ՊԷՅ

Գեր. Խորէն սրբազանին բանաստեղծական հանճարը ոչ միայն մեր ազգին՝ այլ և օտար ազգաց ալ քաջածանօթ է, Վարդենիք ու Քնար Պանդխտին իր քերթուածները դարուս Հայ դրականութեան ամենէն նշանաւոր գործերէն ըլլալը կը վկայեն բանասէրք։

Այն հատորներուն գտած սիրալիր ընդունելութենէն քաջալերուած մենք ալ փափաքեցանք հրատարակել գեղեցիկ տպագրութեամբ ու ընտիր թղթով Ստուերք Հայկականքը, որ աշխարհաբառ լեզուով ըլլալով, ու նիւթերն ալ բոլորովին ազգային, մեծ յոյս ունինք որ առաջիններէն ալ աւելի արժելի պիտի ըլլան, իրենց անուշ ու դիւրահասկանալի լեզուովը ու սրտաշարժ ու վառվռուն ոճովը։

Մեծ. Ռուսինեան էֆէնտին՝ այս գրքին մէջի քանի մը երգերը կարդալովը, վկայած է թէ արցունքը չէ կրցեր բռնել։ Ու Հայկ անունով երգին համար ալ ըսած է թէ «Հայր Արսէնի Հայկ դիւցազներգութենէն շատ աւելի կարժէ։»

Ստուերքը կը ծախուի մեր քով։ Գինն է կէս արծաթ մեճիտ։

Գալֆաեան եղբարք
Գրավաճառք և Տպագրիչք

———

ՊԱՉԷՆ ՄԱՐԱՋԱԽՏԻՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

ՀԱՏՈՐ Բ. ՏԵՏՐ Ե.

Այս հետաքրքրաշարժ գրքին Ա. հատորը աւարտած ըլլալով, Բ. հատորն ալ տետր առ տետր կը հրատարակուի։ Մէկ տետրին գինն է 40 փր.

ՏԷՐ ԼՐԱԳՐՈՅ ՅՈՎԱԿԻՄ Գ ՐԷԻՍԵԱՆ

ՏՆՕՐԷՆ ԽՄԲԱԳԻՐ
ՄԿՐՏԻՉ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ե. Մ. ՏՆՏԵՍԵԱՆ